

Snježana Zrinjan
Maja Glušac

Biram knjigu i riječ 4

Čitanka i udžbenik iz hrvatskoga jezika za četvrti razred strukovnih škola

PRVO IZDANJE

2021.

Nakladnik

ALFA d. d. Zagreb

Nova Ves 23a

Za nakladnika

Miro Petric

Direktorica nakladništva

mr. sc. Daniela Novoselić

Recenzenti

doc. dr. sc. Ana Mikić Čolić

dr. sc. Goran Novaković

Gordana Bagić, prof.

Lektura

doc. dr. sc. Maja Glušac

Korektura

doc. dr. sc. Maja Glušac

Kristina Ferenčina

Urednica

dr. sc. Snježana Zrinjan

Likovno i grafičko oblikovanje

Bestias

Ilustracije

Shutterstock

Fotografije

Shutterstock

Tehnička priprema

Alfa d. d.

Tisak

Proizvedeno u Republici Hrvatskoj, EU.

© Alfa

Ova knjiga, ni bilo koji njezin dio, ne smije se umnožavati ni na bilo koji način reproducirati bez nakladnikova pismenog dopuštenja.

Mozaik Education Ltd. zadržava intelektualno vlasništvo i sva autorska prava za komercijalne nazive *mozaBook*, *mozaWeb* i *mozaLearn*, digitalne proizvode, sadržaje i usluge proizvedene neovisno o nakladniku Alfa d. d.

Gledati svijet očima djeteta

Početni tekst

Antoine de Saint-Exupéry, <i>Mali princ</i>	7
Problemsko pitanje – Bitno je očima nevidljivo?	6

Avangarda i avangardni pravci

Suvremena djela

Markus Orths, <i>Max</i>	11
Dubravka Oraić Tolić, <i>Dvadeseto stoljeće u retrovizoru</i>	29
Viktor Žmegač, <i>Prošlost i budućnost 20. stoljeća</i>	35

Avangardni pravci

Tekstovi s objašnjenjima pravaca	
FUTURIZAM	22
EKSPRESIONIZAM	25
DADAIZAM	27
NADREALIZAM	32
Odjeci avangarde – Daniil Harms, <i>Što me zanima; Što se danas prodaje u dućanima</i>	17
Poetike i predstavnici avangardnih pokreta – usustavljanje	39
Stvaralački zadatci – Umjetnici obdareni očaravajućim senzibilitetom	10

Likovi ekspresionističkih umjetnika u književnosti

Književni lik, Filip Latinovicz – slikar, fovist	42
Književni lik, rastreseni neurastenik, umjetnik – Leone Glembay	45
Filip Latinovicz i Leone Glembay u <i>Leksikonu likova hrvatske književnosti</i> Krešimira Nemeca	47

Ekspresionizam u hrvatskoj književnosti

Ekspresionistička lirika – „Ja pjevam sebe“ – A. B. Šimić	50
Ekspresionistička novela – Miroslav Krleža, <i>Baraka Pet Be</i>	61
Ekspresionistička drama – Miroslav Krleža, <i>Kraljevo</i>	59
Zadatak za rad u skupinama – A. B. Šimić, <i>O muzici forme;</i> <i>Tehnika pjesme; Opomena</i>	55

Početak 20. stoljeća na filmu

<i>Ponoć u Parizu</i>	64
-----------------------	----

Doživljaj ljepote u umjetničkom djelu

Tin Ujević, <i>Notturmo</i>	65
Antun Šoljan, <i>Kratki izlet</i>	66

Uočavamo li u književnim pravcima i djelima s početka 20. stoljeća perspektivu djeteta ili odrasloga čovjeka?

Ishodi učenja

B.4.1. Učenik izražava svoj literarni doživljaj i objašnjava stav o književnome tekstu. B.4.2. Učenik opisuje različite interpretacije književnih tekstova s obzirom na pristup usmjeren čitatelju, književnom tekstu ili piscu. B.4.3. Učenik opisuje slijed književnih poetika i razdoblja i prosuđuje utjecaj različitih konteksta na književni tekst. B.4.4. Učenik se stvaralački izražava prema vlastitome interesu potaknut tekstem. C.4.1. Učenik procjenjuje utjecaj medijskih tekstova na doživljaj stvarnosti i oblikovanje identiteta primatelja. C.4.2. Učenik objašnjava povezanost vlastitoga i hrvatskoga kulturnog identiteta s određenim kulturnim krugom na temelju različitih tekstova. A.4.1. Učenik raspravlja u skladu sa svrhom i željenim učinkom na primatelja. A.4.3. Učenik čita u skladu s određenom svrhom raspravljačke tekstove različitih funkcionalnih stilova i oblika. A.4.4. Učenik piše raspravljačke tekstove u kojima ostvaruje obilježja funkcionalnih stilova u skladu sa svrhom teksta i željenim učinkom na primatelja. A.4.5. Učenik opisuje glasovni sustav hrvatskoga standardnog jezika i primjenjuje znanja u govoru i pismu. A.4.6. Učenik opisuje lekseme ograničene uporabe u leksiku hrvatskoga standardnog jezika i pravilno i primjenjuje.

Problemsko pitanje

Bitno je očima nevidljivo?

Što prikazuju slike? Objasni svoj odgovor.

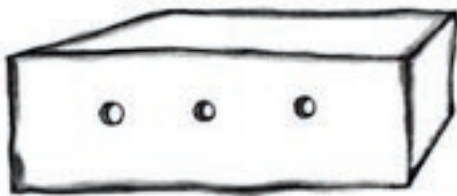
a)

b)

c)

1943.

7

Usmjereno čitanje

Sasvim malena ovca

IZ KRITIKE ILI ZAŠTO PROČITATI DJELO *MALI PRINC* ANTOINEA DE SAINT-EXUPÉRYJA

Zašto bi odrastao čitatelj čitao djelo iz dječje književnosti? Odgovor na postavljeno pitanje za *Malog princa* vrlo je jasan: odrastao čitatelj prepoznat će u djelu univerzalna (u nekim dijelovima i filozofska) pitanja o životu i ljudskom odnosu prema životu. U naoko jednostavnim pitanjima i pričama krije se dubina spoznaje o odgovorima na temeljna pitanja koja si postavlja svaki čovjek.

**ANTOINE DE SAINT-
-EXUPÉRY**
Mali princ

Posveta knjige

Léonu Werthu

Molim djecu da mi oprostite što sam ovu knjigu posvetio odrasloj osobi. Imam za to ozbiljnu ispriku: taj odrasli najbolji je prijatelj kojega imam na svijetu. Imam i drugu ispriku: taj odrasli sve razumije, čak i knjige za djecu. Imam i treću ispriku: taj odrasli živi u Francuskoj, gdje pokatkad pati od gladi i hladnoće. I te kako mu treba prijateljske utjehe. Ako sve te isprike nisu dovoljne, rado ću ovu knjigu posvetiti djetetu koje je nekad bilo taj odrasli čovjek. Svi su odrasli jednom bili djeca. (Ali se malobrojni toga sjećaju.) Ispravljam, dakle, svoju posvetu: Léonu Werthu kad je bio mali dječak

MINlanketa PRIJE čitanja teksta

1. Iznesi svoje mišljenje o tvrdnji da je bitno očima nevidljivo.
2. Jesi li sačuvao/sačuvala dijete u sebi?

I.

Jednom, kad mi je bilo šest godina, vidio sam prekrasnu sliku u knjizi o prašumi naslovljenoj Istinite priče. Slika je prikazivala zmijskoga cara kako guta zvjerku. Evo primjerka toga crteža.

U knjizi je pisalo: „Zmijski car proguta cijeli plijen u jednom zalogaju, ne žvačući ga. Nakon toga se ne može ni maknuti, pa odspava šest mjeseci dok ga ne probavi.“

Otada sam mnogo razmišljao o pustolovinama u prašumi, pa sam i ja drvenom bojom uspio narisati svoj prvi crtež. Moj crtež broj 1. izgledao je ovako:

Odrasli su mi savetovali da se okanim crtanja zmijskoga cara izvana ili iznutra, te da se radije posvetim zemljopisu, povijesti, računu i gramatici. Tako sam, eto, u šestoj godini napustio divno slikarsko zvanje. Obeshrabrio me neuspjeh mojih crteža broj 1 i broj 2. Odrasli nikad ništa ne razumiju sami, a djecu zamara što im sve vazda moraju ponovno tumačiti.

Morao sam, dakle, odabrati drugo zanimanje, pa sam naučio upravljati avionom. Letio sam po cijelome svijetu. Zemljopis mi je, istini za volju, bio od velike koristi. Znao sam na prvi pogled razlikovati Kinu od Arizone. A to je i te kako korisno ako noću zalutaš.

Tako sam u životu upoznao mnoge ozbiljne ljude. Dugo sam živio među odraslima. Vidio sam ih posve izbliza. To nije bitno popravilo moje mišljenje o njima.

Kada bih među njima sreo nekoga tko bi mi se učinio malo bistrijim, iskušavao bih ga svojim crtežom broj 1 što sam ga uvijek nosio uza se. Htio sam znati da li ga zaista razumije. Ali on bi mi uvijek odgovarao: „To je šešir.“ Ja mu tada nisam pričao ni o zmijskome caru, ni o prašumi, ni o zvijezdama. Spuštao sam se na njegovu razinu. Pričao sam mu o bridžu, o golfu, politici ili o kra- vatama. A odrasli je bio presretan što je upoznao tako razborita čovjeka.

II.

Tako sam živio sam, bez ikoga s kime bih mogao iskreno porazgovoriti, sve dok prije šest godina nisam doživio kvar u pustinji Sahari. Nešto mi je bilo puklo u motoru. A kako uza se nisam imao ni mehaničara ni putnika, pokušao sam samcat obaviti taj teški popravak. To je za mene bilo pitanje života ili smrti. Imao sam pitke vode za nepunih osam dana.

Prve večeri zaspao sam na pijesku, tisuću milja daleko od naseljenih krajeva. Bio sam mnogo osamljeniji od brodolomca na splavi usred oceana. Stoga možete zamisliti kako sam se iznenadio kad me u zoru probudio neobičan glasić. Rekao je:

– Molim vas... nacrtaj mi ovcu!

Ovo je najzorniji njegov portret što sam ga kasnije uspio narisati.

– A?

– Nacrtaj mi ovcu...

Skočio sam na noge kao gromom ošinut. Dobro sam protrljao oči. Dobro pogledao. I vidio posve neobična dječarca koji me ozbiljno promatrao. Ovo je najzorniji njegov portret što sam ga kasnije uspio narisati. Ali moj crtež nije, dakako, ni približno zanosan kao njegov uzor. Nisam ja tome kriv. Odrasli su me već u šestoj godini odbili od slikarskog zvanja, pa nisam naučio crtati ništa drugo nego zmijskoga cara iznutra i zmijskoga cara izvana.

Promatrao sam, dakle, to priviđenje očima širom otvorenim od iznenađenja. Ne zaboravite da sam bio tisuću milja daleko od naseljenih krajeva. A činilo mi se da moj dječarčić nije ni zalutao, ni mrtav umoran, ni mrtav gladan, ni mrtav žedan, ni nasmrtno preplašen. Ni po čemu nije nalikovao na dijete izgubljeno usred pustinje, tisuću milja od naseljenih krajeva. Kad sam se najzad pribrao, zapitao sam ga:

– Ali... što ti ovdje radiš?

A on mi tada ponovi, tiho, tiho, kao da hoće reći nešto vrlo ozbiljno:

– Molim vas... nacrtaj mi ovcu...

Kada vas neka zagonetka odveć duboko dirne, ne usuđujete se proturječiti. Ma kako mi se sve to činilo besmislenim, tisuću milja od naseljenih krajeva i u smrtnoj pogibelji, izvadih iz džepa list papira i nalivpero. No tada

se sjetih da sam najviše učio zemljopis, povijest, račun i gramatiku, pa rekoh dječarčiću (malo zlovoljno) da ne znam crtati. On mi uzvрати:

– Nije važno. Nacrtaj mi ovcu.

Kako nikad dotada nisam bio nacrtao ovcu, načrčkah mu ponovno jedan od onih dvaju crteža što sam ih jedino umio narisati. Onaj sa zmijskim carom izvana. I zaprepastih se čuvši dječakov odgovor:

– Ne! Ne! Ne ću ja slona u zmijskom caru. Zmijski car je strašno opasan, a slon je glomazan. U mene je sve tako maleno. Meni treba ovca. Nacrtaj mi ovcu.

Nacrtao sam je. On je pažljivo promotri i reče:

– Ne! Ta je već jako bolesna. Nacrtaj drugu.

Nacrtao sam je.

Moj se prijatelj ljupko nasmiješi, praštajući mi:

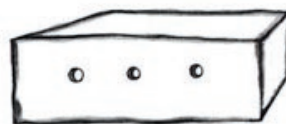
– E, vidiš... to nije ovca, to je ovan. Ima rogove...

Još jednom prepravih crtež.

No on ga odbije, kao i prethodne:

– Ova je prestara. Ja hoću ovcu koja će dugo živjeti.

Budući da više nisam imao strpljenja, a žurilo mi se da počnem rastavljati motor, nadrljao sam ovaj crtež.

I dobacio:

– Evo, ovo je kutija. Ovca koju si htio je unutra.

Zaprepastio sam se kad sam vidio kako se lice moga mladoga suca ozarilo:

– To je upravo ono što sam želio! Misliš li da će joj trebati puno trave?

– Zašto?

– Zato što u mene nema puno mjesta...

– To će joj sigurno biti dovoljno. Dao sam ti sasvim malu ovcu.

On sagne glavu nad crtež:

– Nije baš tako malena... Gle! Zaspala je...

I tako sam upoznao maloga princa.

(Prevela Mia Pervan)

MINIanketa NAKON čitanja teksta

1. Kako si doživljavao/doživljavala citirani ulomak kao dijete, a kako ga doživljavaš kao odrastao čitatelj?

DIJETE

ODNOS PREMA SVIJETU

PRIMJER CRTANJA I CRTEŽA

ODRASTAO ČOVJEK

RAZUMIJEVANJE I INTERPRETACIJA TEKSTA

1. Koji je crtež djelovao na pripovjedača dok je bio dijete?
2. Kako su odrasli reagirali na njegove slikarske pokušaje?
3. Što je pripovjedač očekivao od odraslih pokazujući im svoj crtež?
4. Zašto oni uglavnom nisu prepoznavali ono što je prikazivao crtež?
5. Što je Mali princ zamolio pripovjedača?
6. Što je pripovjedač nacrtao i kako je protumačio taj crtež?

JEZIČNO RAZMIŠLJANJE

1. Kako glasi instrumental jednine imenice *car*? Potkrijepi svoj odgovor odgovarajućim pravilom?
2. Što znači riječ *vazda*? Je li ta riječ primjer arhaizma ili historizma?

RAZMISLI I ODGOVORI

1. Koja filozofska pitanja prepoznajemo u citiranom ulomku?

OBJASNI

Objasni rečenice iz *Maloga princa*:
 „Odrasli ponavljaju ono što im se kaže.“
 „Bitno je očima nevidljivo.“
 „Otkrio sam da sam pun snova.“

„Govor je izvor svih nesporazuma.“

„Ono što pustinju čini lijepom jest saznanje da se negdje u njoj skriva izvor.“

TKO JE AUTOR?

Antoine de Saint-Exupéry (1900. – 1944.) rođen je u Lyonu u plemićkoj (ali osiromašenoj) obitelji. Školovao se u isusovačkoj školi, a potom u katoličkom internatu u Švicarskoj. Završava tečaj za pilota, 1922. dobiva pilotsku dozvolu i nastanjuje se u Parizu gdje počinje pisati. Radio je u poštanskoj zrakoplovnoj kompaniji u Francuskoj, potom u južnoj Americi te u francuskoj putničkoj zrakoplovnoj kompaniji. Kupio je dva puta avion i sa svakim je doživio nesreću koju je jedva preživio. Tijekom Drugog svjetskog rata radio je kao vojni pilot, 31. srpnja 1944. poletio je iz zrakoplovne baze na Sardiniji prema južnoj Francuskoj. Njegov je avion nestao i nije se saznalo što se s njim dogodilo.

DJELA

- *Južnjačka pošta*, roman (1929.)
- *Noćni let*, roman (1931.)
- *Zemlja ljudi*, roman (1939.)
- *Ratni pilot*, roman (1942.)
- *Mali princ*, roman (1943.)

Stvaralački zadatci

Umjetnici obdareni očaravajućim senzibilitetom

1. Riješi sljedeće zadatke i nakon obrade poglavlja objasni povezanost zadataka sa sadržajima koje si upoznao/upoznala.

*Uzmite novine,
uzmite škare
odaberite u novinama članak koji je
dugačak koliko
je dugačka vaša pjesma koju želite
napisati.
Izrežite članak.
Potom pažljivo izrežite svaku pojedinu
riječ članka
i sve riječi stavite u vrećicu.
Nježno protresite.
Izvlačite riječ za riječju, raspoređujući ih
redom kako ih izvlačite.
Pažljivo ih prepisite.
Pjesma će biti nalik na vas.
I tako ste postali pisac neizmjereno
originalan i obdaren očaravajućim
senzibilitetom, premda, naravno,
nerazumljivim za prost svijet.*
(Prevela Mihaela Vekarić)

3. Napiši petostih (činkvinu) o nekom tehničkom uređaju za koji si iznimno vezan/vezana.

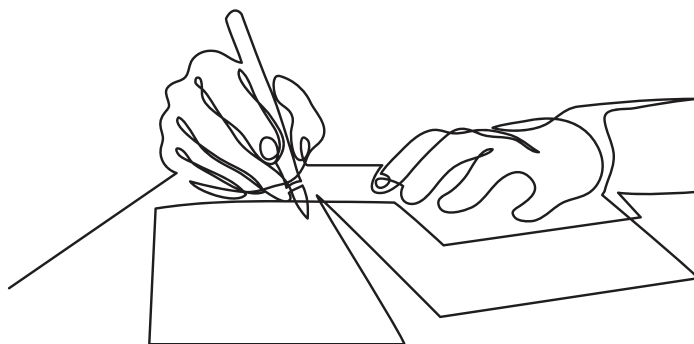
Pravila za pisanje

1. stih: jedna riječ (imenica)
2. stih: dva pridjeva koja opisuju prvu riječ
3. stih: tri glagola
4. stih: četiri riječi (jednostavna rečenica) koje izražavaju osjećaje prema temi
5. stih: jedna riječ koja označava bit teme.

2. Neka vam donesu pribor za pisanje pošto ste se smjestili na mjesto najpogodnije za usredotočenje vašega duha na sebe. Dovedite se u najpasivnije ili u najprijemljivije stanje. Zanimajte svoj genij, svoje sposobnosti i sposobnosti svih ostalih. Recite sebi da je književnost jedan od najtužnijih putova koji vodi u sve. Pišite brzo, bez unaprijed smišljena sadržaja, tako brzo da ne zastajkujete i ne dolazite u kušnju da pročitate što ste napisali. Prva rečenica doći će sama od sebe jer, naravno, u svakom trenutku postoji neka rečenica strana našoj svjesnoj misli koja samo traži da se iskaže. Prilično je teško izjasniti se o uspjehu druge rečenice: ona nedvojbeno pripada našoj svjesnoj djelatnosti i onoj nesvjesnoj ako dopustimo da pisanje prve rečenice sadrži i malo opažanja.
(Prevela Mihaela Vekarić)

4. Objasni citirane stihove:

*Čovječe
Pazi da ne ideš
Malen ispod zvijezda!*

Usmjereno čitanje

Max Ernst kao književni lik

IZ KRITIKE ILI ZAŠTO PROČITATI DJELO MAX MARKUSA ORTHSA

„U središtu romana *Max* nemirni je duh i snažna umjetnička osobnost Maxa Ernsta – jednog od najvećih umjetnika 20. stoljeća, poznatog dadaista i pionira nadrealizma. Njegov životni put pratimo od pobune protiv konzervativna oca preko rovova Prvoga svjetskog rata i prvih dadaističkih izložaba do bijega iz nacionalsocijalizmom zatrovane Njemačke u buran pariški život te naposljetku u američki egzil. Progonjen stalnom potragom za novim umjetničkim iskustvima i onom pravom, uzvišenom ljubavi, Max Ernst na stranicama ovoga romana postaje živopisnim protagonistom umjetničke scene koja je trajno obilježila 20. stoljeće.“ (Izdavač)

„Markus Orths služi se slikovitim, osjetilnim jezikom i znalački žonglira povijesnim činjenicama i fikcijom. U svakom retku osjeća se koliko je autor fasciniran svojom građom... Štito od kojeg profitiramo na razne načine.“ (Der Freitag)

TKO JE BIO MAX ERNST?

Ernst [ɛrnst], **Max**, njemački slikar, grafičar i kipar (Brühl kraj Kölna, 2. IV. 1891. – Pariz, 1. IV. 1976.). Od 1911. izlagao s ekspresionistima, a 1919. osnovao u Kölnu dadaističku skupinu, objavljivao proglase i manifeste te radio prve kolaže (*Fatagaga*). U Parizu od 1921., god. 1924. pristupio nadrealistima i postao najistaknutiji predstavnik pokreta. Slikao je iracionalno-vizionarske kompozicije, u kojima se kao glavni element javljaju fantastični krajolici, ljudsko-životinjske spodobе ili

neobični predmeti uvećani do gigantskih dimenzija (*Slon Celebes*; *Žena sa 100 glava*; *Za Alicu*; *Europa poslije kiše*). Nakon 1949. njegovo slikarstvo postalo je poetičnije i apstraktnije. Ernst je eksperimentirao u novim tehnikama (kolaž-fotografije, *frottage*), oblikovao skulpture (*Jarac*), radio scenografije, snimao filmove i ilustrirao knjige A. Bretona, P. Éluarda, T. Tzara i dr. (enciklopedija.hr)

MINIanketa PRIJE čitanja teksta

1. Koju bi osobinu ili činjenicu iz životopisa Maxa Ernsta izdvojio/izdvojila nakon čitanja enciklopedijske natuknice? Zašto?

MARKUS ORTHS *Max*

12.

Rado bi Max u proljeće 1918. bio odbio unapređenje u poručnika pričuve, radije bi ostao „doživotni topnik“, kako je ponekad znao potpisivati dopisnice, ali to mu nije bilo moguće. Malaksao, u svojoj nametnutoj poručničkoj odori Max je 7. listopada 1918. s ugaslim smiješkom i užasom u očima vukao noge kroz matični ured. Lou i Max: ratno vjenčanje. Nedugo prije primirja. Za posljednjih kaotičnih mjeseci rata. Vjenčanje na kojem je krenulo po zlu što god da je moglo krenuti. Max je imao vrućicu, dok su Lou noge više nego samo boljele. U nedostatku poštenih cipela navukli su joj par karnevalskih galoša presvučenih pustom, ali čavlići su joj se odozdo

zabijali u tabane. Lou se morala usredotočiti da odagna bol s lica, a Max je stajao ondje, između fronta dviju obitelji, kao da ništa nije pristajalo jedno drugomu. Mrzio je suhoparno mumljanje matičara. Odakle matičaru pravo birati riječi koje su u ratu odavno pale? Kako da Max kaže da, kad je to tako prazna riječ. Izrekao ju je svejedno. Iznutra si je začepio uši, kao da još uvijek stoji kraj Debele Berte. Otrpio je sve floskule, koje sad, 1918., više nisu davale nikakva smisla. Nije imao snage da se odupre pa je samo gledao u parket i čekao da ceremonija završi.

Vjenčanje je održano ujutro, potom je bio prijam. I ondje se odjednom pojavio Otto, Louin nekadašnji zaručnik, Otto Kern, lupio je vratima dok je ulazio u prostoriju i sve su se glave hitro okrenule prema njemu. Stajao je tamo, na vratima, kao tigar koji će se za koji trenutak obrušiti na svoj plijen, a Max se nadao da će učiniti upravo to, obrušiti se, rastjerati društvo, nadao se da će barem Otto pronaći snage da okonča tu farsu, ali Lou je Otta dugim, molećivim pogledom držala u šahu i Otto ne učini ništa. U kosi je Lou nosila vijenac od mirte, negdje je svirala neka Beethovenova skladba. Louin otac napokon sjedne do Maxa. Bezvoljno, gotovo s gnušanjem ponudio mu je da prijeđu na ti, samo kako bi u nastavku mogao pitati od čega on, Max, misli u budućnosti prehranjivati njegovu kćer.

– Slikat ću. – reče Max bez snage u glasu.

– I vi... mislim, ti, ti stvarno misliš da će se tvoje slike... prodavati?

– Ne znam.

– No, to baš i nisu neki čvrsti izgledi.

Max je šutio.

– Pogledajte... pogledaj: šesiri trebaju svakome. Imam već više od šezdeset radnika. Moja će tvornica rasti. Jer šesiri ostare, pohabaju se, ljudi ih odlažu, trebaju nove. Postoji potreba. Poznaješ li riječ potreba? Za umjetnost nema potrebe. U užem smislu. Pogledajte, smijete vi slikati. Trebate slikati. To vam... to ti nitko neće zabraniti. Ali možda navečer, vikendima. To je lijepa zabava. U slobodno vrijeme. Ali kad biste se bavili nekim urednim poslom, ja se ne bih morao toliko brinuti za svoju kćer. Mogu vam ponuditi posao u svojoj tvornici. Knjigovodstvo?

– Brojke znače jasnoću koje u životu nema.

– Ne mora biti knjigovodstvo. Pogledajte ovo. To su prospekti s modelima šesira. Uvijek nam trebaju dobri crtači. Pa, to bi bilo nešto za vas, zar ne? Pa vi... ti znaš crtati, nije li tako?

Max uzme prospekte. I tada se u njemu nešto pokrene. Poput drevna čudovišta, koje je godinama ležalo na dnu neke močvare i sad se polagano uspinje prema površini. Max sjedne uspravno, stavi prospekte na hrpu, prekrije jedan drugim, presavije kutove pa iznenada razdere jedan prospekt i pusti komadiće da poput kiše padaju na druge. Potom uzme nož, zareže si lijevi kažiprst, razmaže kapljicu krvi preko prospekta, čudovište pomoli glavu iz močvare i iskesi zube.

– Što to radite? – viknu Jacob Straus.

Max uzme prospekte i poskoči. Kada je posljednji put poskočio? Kada je posljednji put osjetio tu grozničavu iskru? S pretjeranim naklonom i jednakim takvim pokretima ruke zaprede:

– Et voilà! Messieurs, dames! Konvencijici je udovoljeno! Zahvaljujemo svima koji su došli. Nastavite slaviti kao da se ništa nije dogodilo. Mladoženja će se s mladom sad povući u prikladne prostorije!

Max pozdravi svoju ludost, za koju je mislio da ju je izgubio, uzme Lou za ruku, izvuče je iz prostorije, ostavi društvo i potrči s Lou kelnskim ulicama prema prvom hotelu.

– Sobu! – viknu čovjeku na recepciji. – Dvokrevetnu sobu!

I dok je recepcionar još listao svoju knjigu, Max upita: – Imate li ljepila? Škare? Platno? Ili...

Max se okrene. Za pogled mu zapne velik plakat na zidu: jedan vojnik i jedan radnik s brkovima rukovali su se, a ispod toga stajale su riječi: Radom do pobjede! Pobjedom do mira! Bio je to posljednji očajnički pokušaj suprotstavljanja štrajkovima i ratnoj iscrpljenosti. Max otrči do plakata, ukloni čavliče, skine plakat sa zida i okrene se.

– Bijelo! – viknu. – Bijelo, bijelo, sjajno, bijelo, stražnja strana uvijek bijela!

Recepcionar se namršti, ali potom marljivo spremi novčanice što mu ih je – sa smotanim plakatom pod mišicom – pružio Max, a kad Max reče „u redu je!“, recepcionar stane prekapati po ladici pa mu da ljepilo, škare i nekoliko bojica. Max prihvati sve, uzme ključ i zaputi se s Lou prema sobi. U sobi baci kaput i košulju svoje odore u kut, a kad se Lou htjela skinuti, Max se nasmije i reče: ne, to nije bilo tako mišljeno, osim toga, on ima vrućicu, neku luđačku vrućicu, pa pokretima nalik na plivačke raščisti stol i razvuče plakat, koji se, međutim, ponovno smota, pa Max vrisne. Potom priđe krevetu na kojem je sjedila Lou, izuje svojoj ženi cipele, ali u žurbi ne primijeti krv na nje-

zinim tabanima, pa uzme vlastite cipele i stavi ih sve četiri na uglove plakata, koji je sad ostao razvučen na stolu. Max poreda bojice, stavi škare i ljepilo kraj tastovih prospekata za šešire, potom razreže prospekte i zalijepi ih iznova: na plakat. Dok je to radio, kao da nije opazio ništa oko sebe, već bi samo s vremena na vrijeme promrmljao: – Razrezati... staro naglavačke... kavez navike... novi oblici... Nakon što je Max neko vrijeme lijepio izreske na poledinu plakata, obrađivao je, bojio, jednom čak i pljunuo na nju, i sve vrijeme neumorno mrmljao, iznenada zastane, odmahne glavom, zgužva plakat i baci ga. Onda se okrene prema Lou, koja je još uvijek nepomično sjedila na krevetu.

– Lou. – reče. Žao mi je... Sasvim sam te...

Ali Lou reče samo: Pst! Potom pokaže na plakat bačen u kut i šapne:

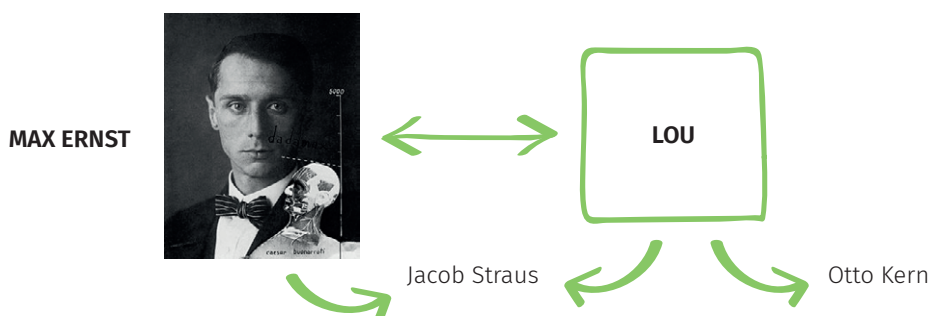
– Da ti donesem novi?

Prvi put nakon dugo vremena Max osjeti nešto poput topline. (Preveo Boris Perić)

MINIanketa NAKON čitanja teksta

1. Koju bi osobinu Maxa Ernsta izdvojio/izdvojila nakon pročitano g teksta? Objasni svoj odabir.

RAZUMIJEVANJE I INTERPRETACIJA TEKSTA

1. Koji intimni životni trenutak Maxa Ernsta pratimo u tekstu? Kada se odvija radnja?
2. Opiši ratno vjenčanje likova u ulomku.
3. Tko je Otto Kern i što je Max očekivao od njega na vjenčanju?
4. Prokomentiraj odnos Louina oca prema umjetnosti.
5. Kako je Max opet probudio ludost u sebi?
6. Kada je Maxa obuzeo stvaralački zanos i što je stvarao?
7. Citiraj i komentiraj riječi kojima je popratio svoje stvaranje.
8. Kako je Lou prihvatila njegovu inspiraciju i poriv za stvaranjem?

JEZIČNO RAZMIŠLJANJE

PRAVOPIS – PONAVLJANJE

Na osnovi navedenih primjera navedi pravila za označavanje navodnika (ako se označavaju crticom ili „“).

- Slikat ću. – reče Max bez snage u glasu.
- Bijelo! – viknu.
- Što to radite? – viknu Jacob Straus.

Max Ernst, *Žena, muškarac i cvijet*

MARKUS ORTHS *Max*

MINIanketa PRIJE čitanja teksta

1. Kako književni lik Max Ernst doživljava umjetnost?
2. Treba li, po tvom mišljenju, pisac biti vjeran istini u oblikovanju književnoga lika? Obrazloži svoj odgovor.

13.

Sveti Nikola 1918. donio je građanima Kölna kišu i blato i pedeset pet tisuća engleskih vojnika, koji su se smjestili po hotelima, školama ili u privatnom smještaju. Kelnska klika uzmaknula je pred britanskim redom: satovi su se namjestili na otočko vrijeme, zamijenile su se zastave i jelovnici, u krčmama svirale su se drukčije pjesme, a nešto toliko neozbiljno kao što je karneval odgođeno je do daljnjega. Gradonačelnik Adenauer nije bio nesretan zbog toga: okupatori su, doduše, donijeli sva moguća ograničenja i promjene, ali su unijeli i mir i strukturu u kaos poraća. Max i Lou živjeli su zajedno u Kölnu. Njihov stan na Prstenu cara Wilhelma br. 14 odgovarao je, međutim, čestitu građanstvu sa starinskim loncima za cvijeće, stolnjacima i namještaju od mahagonija u dnevnom boravku. Susjed, umjetnik Räderscheidt odmahivao bi glavom kad bi sa svojom ženom Martom ulazio u taj stan. Jazbina Räderscheidtovih više je odgovarala slici umjetničke nastambe: malo namještaja, goli zidovi, futoni, jutene vreće i male svjetiljke obješene o strop umjesto lažna svjetlucanja luster. Pa ipak: kelnski stan novih supružnika Ernst bio je povoljno smješten, centralno, odasvud se lako moglo stići do njih, pa je tako sljedećih godina i funkcionirao kao čvorište kelnske umjetničke scene. Dim cigareta visio je u zraku, pričalo se, svađalo, čekičalo, lijepilo, pilo, alkohol, čaj, kavu, dvadeset i četiri šalice posjedovao je mladi bračni par Ernst, a većina ih je neprestance cirkulirala kroz ruke gostiju. Maxova prisutnost sve se više osjećala u stanu, postavljao je skulpture, ne samo unutra nego i na stubištu, idole, nakazna lica i primitivne čovječuljke. Malo-pomalo sve je zarastalo u umjetnost.

Usred rata, 1916., rođena je Dada, ne, osnovana, ne, pojavila se, ne, eksplodirala je, i to u Cabaretu Voltaire u Zürichu. I u tome je, a tko bi drugi, sudjelovao i azilant Hans Arp. Dada je bila izraz, ne, izljev, ne, pražnjenje jednog osjećaja: kraj, konac, gotovo je, finito! Uništenje staroga. Dada: nije pokret, ne, prije bi se reklo: spontani poticaj. Ni u kojem slučaju nije se moglo nastaviti uhodanim stazama! Želimo bijes, želimo gnjev, želimo pobunu protiv starog svijeta. Protiv! Protiv! Točka! Kraj! Nikakve nove ideologije! Ništa više ne nalijevamo u stare posude! Prvo ćemo stare posude porazbijati, i to sve nepovratno! Slike pretvoriti u mrlje, jezik u glasove, rečenice u krhotine, smisao u besmislicu. Dada nije stajalište, Dada treba doživjeti, Dada nema drugog cilja doli pobune, ne, ustanka, ne, revolta, ne puča! I vrijedi: dadaist mora uvijek i neprestance propitkivati vlastiti dadaizam. I usred svega Max: upravo je to bio tražio, upravo mu je to odgovaralo, njegovu stavu i njegovu osjećaju.

Da je 1919. uopće moglo doći do prve kelnske dadaističke izložbe, to su Max Ernst i njegovi novi Dada-prijatelji mogli zahvaliti Blaženoj Djevici Mariji Majci Božjoj osobno. Jer Djevica se – nekoliko dana nakon obustave neprijateljstava – ukazala jednome čestitom, bogatom kelnskom građaninu po imenu Karl Nierendorf, koji je za jutarnje toalete u kupaonici rečenu Djevicu vidio u ogledalu kako mu stoji iza leđa i sav se užasn timer. Marija se nakašljala, promrmljala ispriku za svoje tako nenadano ukazanje i potom – prije nego što će ponovno ispariti – objavila znakovite riječi: „Dobrota, ljubav, humanost.“ No dobro, pomislio je Nierendorf, nakon što se bio donekle oporavio od šoka, onda ćemo slijediti taj naputak, ali kako? Naravno: kroz umjetnost! I Nierendorf se oprostio od bankarske karijere i osnovao nakladničku kuću Kairos i Udruženje umjetnosti, koje je u Kölnu organiziralo prvu izložbu, na kojoj su se mogla vidjeti i dadaistička djela, doduše, u zasebnoj prostoriji, izdvojenoj od „prave umjetnosti“. Reakcija kulturnih priloga bila je poražavajuća. „Upustiti se“, rogoborio je jedan novinar, „u kritiku tih radikala suvišno je i beskorisno. Ondje se na zidovima vide slike kupljene u streljani na kakvu proštenju, puki dekorativni radovi priprosta ličioca. Nadalje, dječji crteži i diletantski radovi, ispod kojih stoji potpis: Nepoznati majstor. Umjetnost još uvijek dolazi od umijeća. Kako toliki od najmodernijih nikad nisu naučili nikakav poštenu zanat, kako ne poznaju rad i samodisciplinu, sad se osjećaju dobro među onima koji iz puke nesposobnosti nikad nisu nadišli zamuckivanje. Ali tim ljudima ne treba više dopušta-

ti pristup umjetničkim izložbama. Jedan je pokušaj dovoljan. Ne bi me čudilo kad bi u suprotnu slučaju publika obuzeta pravedničkim gnjevom jednoga dana porazbijala eksponate na takvoj izložbi.“

Ali Max je poznao odbijanja svake vrste, nedostatak poštovanja za ono što je radio, pa čak i puku, krutu mržnju. Britanci su zabranili časopis *Ventilator*, koji je bio osnovao zajedno sa svojim novim prijateljem i boračkim drugom Johannesom Theodorom Baargel-dom. Njihov sljedeći časopis zvao se *Die Schammade* (*diletanti, ustajte*). Max se prema kritici uvijek odnosio ofenzivno. I nije joj se dao pokoriti. Nastavljao je. Odlučno.

Rastaviti. Raskomadati. Staro je moralo nestati. Staro je donijelo pokolje. Temelje dosadašnjeg uhvatiti za korijen i iščupati. Jer tako se nije moglo nastaviti. Ali se nastavilo. Jer su masovno poput grobnica tiskani ratni katalogi i ratna izvješća. Ne tek nakon rata, nego još dok je trajao: *Njemačko ratno zrakoplovstvo* ili *Zrakoplovi* ili *Veliki slikovni atlas Svjetskoga rata*. Max se gnušao te vrste veličanja rata, fetišizma tehnike, koji je užas rata pokopao pod šturim, golim podacima o razvoju, preciznosti, brzini i snazi oružja. Pa zar poslušnost tehnici nije dovela do te brutalnosti? A sada, nakon rata, poslušnost tehnici ne samo da nije prestala nego je još i eksplodirala. Kao da ratna vremena više zaveđuju da se o njima piše nego mirnodopska, kao da je nesreća toliko uvjerljivija od sreće? Max još nije znao da ta opsjednutost ratom upravo u Njemačkoj nikad neće završiti. Ne, ni nakon Prvog ni nakon Drugog svjetskog rata: ljudske emocije očite su snažnije raspirivale užasi nego ljepota.

Max je tomu htio nešto suprotstaviti. I tako je rezao. Trgao. Fotografiju zrakoplovne bombe pretvorio je u Kineskog slavu, ratni dvokrilac u ljudsko-tehničko, sivo-žuto polutansko biće. U to je ubacivao ruke, nikakve glave, nikakva tijela, nego ruke, iste surove ruke s istim surovim šakama kojima su ispaljivani metci iz pušaka kojima je Max sam ispaljivao metke iz puške, iste bespomoćne ruke i šake, koje su se htjele oduprijeti neprijatelju, kad bi – ponekad naoružan i samo džepnim nožićem – uskočio u rov, spreman za konačnu borbu. Tijela i glave na kolažima gutali su raspoglasani strojevi, čovjek je bio dio tih mašina što ih je stvorio sam, simbioza užasa, ljudi bez glava, ljudi bez srca i tijela, ljudi samo još s golim rukama zločinaca.

– Ne kotrljaj se s koluta, na glavi puč' će opeka. Srećom, napokon se vratio Arp.

– Pa će iz nje bure zle plamen da ti izjure.

Pismom je najavio dolazak.

– Uz srdačne pozdrave od kuće kući. Tvoja stara kuća.

I Max čvrsto zagrlj svoga prijatelja. Obojica zasjaše od sreće: zajedno su se osjećali kao dvije usnice jednih usta, potrebnih da se čovjek nasmije. Njihov humor savršeno se nadopunjavao. Bez humora Dada bi se bila utopila u očajničkoj težini.

– Mogao bih napraviti salto i osoviti se na noge poput stabla – viknu Arp.

– Od radosti što me ponovno vidiš? – upita Max.

– Ne. To je već prijelaz na moju novu pjesmu.

Arp se nakašlja, zauzme pozu, isplazi jezik, ponovno ga uvuče i stane recitirati: „*Salto-stablo / Sastoji se od / Salto-lišća / Salto-grančica / Salto-grana / Salto-debla / I salto-korijena.*“

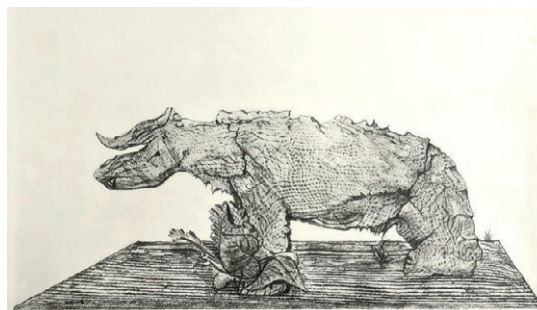
Max se nasmije. U Maxovu društvu svaki bi se put osjećao laganim poput pera. I njih dvojica nisu oklijevali ni trenutka, odmah su osnovali kelnsku Dada-centralu: W/3. W je stajalo za *Weststupidien**, a 3 za trojicu prisegnutih umjetnika, koji su tvorili tvrdu jezgru: ne samo Max i Hans nego i treći ptič, koji ni po čemu nije zaostajao za njima: Johannes Theodor Baargeld. (Preveo Boris Perić)

* Zapadne stupidije

MINIanketa NAKON čitanja teksta

1. Zašto su umjetnici poput Maxa Ernsta i dadaista nailazili na nerazumijevanje okoline?

Max Ernst, *Ponovna smrt iz prirodoslovlja*

HANS ARP

MAX ERNST

UMJETNOST

- 1916. *dada*
- 1919. izložba u Kölnu

RAZUMIJEVANJE I INTERPRETACIJA TEKSTA

1. Kako je izgledao život u Kölnu nakon 1. svjetskog rata?
2. Kada je rođena *dada*? Što je *dada*? Citiraj i komentiraj dio teksta koji govori o rođenju *dade*, odnosno dadaizma?
3. Zašto su na izložbi u Kölnu dadaistička djela bila izdvojena od „pravih“ umjetničkih djela?
4. Kakva je bila reakcija kritičara na dadaistička djela? Kako je jedan od novinara argumentirao svoj stav?
5. U čemu je Max Ernst prepoznao „fašizam tehnike“ i zašto ga je to užasavalo?
6. Kako se Max slagao s Hansom Arpom? Na osnovi čega se to može zaključiti?
7. Pročitaj i komentiraj Arpovu pjesmu.

JEZIČNO RAZMIŠLJANJE

1. Kako glase pridjevi imenica *Köln* i *Zürich*?
2. Kako je pravilno pisati brojeve (55 000)?
3. Kako glasi posvojni, a kako odnosni pridjev imena *Adenauer*? Objasni razliku između posvojnih i odnosnih pridjeva.
4. Je li pravilno pisati: 1. svjetski rat, dadaizam? Objasni svoj odgovor.
5. Kako se pišu imena ulica, trgova, gradskih četvrti?
6. Kada treba pisati Prva kelnska dadaistička izložba, a kada prva kelnska dadaistička izložba?
7. Zašto je napisano: „Ne bi me čudilo kad bi u suprotnu slučaju publika...“, a ne: „Ne bi me čudilo kad bi u suprotnom slučaju publika...“
8. Što znače kose crte u tekstu: „*Salto-stablo / Sastoji se od / Salto-lišća / Salto-grančica / Salto-grana / Salto-debla / I salto-korijena.*“

STVARAJ

Napravi plakat za umjetnički pokret dadaizam (na osnovi podataka iz teksta).

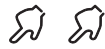
TKO JE AUTOR?

Markus Orths (1969.) suvremeni je njemački pisac. Studij filozofije, romanistike i engleskoga jezika završio je na Sveučilištu u Freiburgu. Živi u Karlsruheu.

DJELA

- *Max* (2017.), roman

1926. 1933.

Usmjereno čitanje

Umjetnost šutnje vrata su koja vode u raj

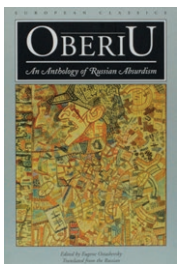
IZ KRITIKE ILI ZAŠTO PROČITATI PJESME

DANIILA HARMSA

„Ignoriran i šikaniran od vlasti, životareći od pomoći rodbine i objavljivanja dječjih pjesmica, ovaj je genijalni marginalac u svojim bilješkama i bilježnicama ostavio pravo blago čudnovatih priča i pomaknutih razmišljanja. Apsurd, groteska i paradoks karakteriziraju njegove sjajne minijature kojima je izražavao svoj odmak od sumornog staljinističkog i malograđanskog okruženja.“ (Izdavač)

UMJETNIČKA GRUPA OBERIU

„Grupa osebnih umjetnika, koja je na poslijetku proslavila ime *Oberiu* (*Udruženje realne umjetnosti*) i kojoj je Harms zaštitni znak, osim manifesta iz 1928. godine za života nije uspjela realizirati zacrtane programe. Poznato nam je, na primjer, da nisu ostvarili san o vlastitome kazalištu *Radiks* i objavljivanje almanaha *Arhimedova kada*, koji su pripremili u suradnji s kritičarima tzv. formalne škole. Vrijeme njihove najveće aktivnosti bilo je razdoblje intenzivnih napada na sve književnike koji su drukčije mislili, odnosno koji su se našli izvan okvira socijalističkoga realizma kao jedine ideologije i umjetničke metode. Cenzura je bila nemilosrdna. Neposlušni su tjerani na dugogodišnje robije ili u smrt. Harms je pokušao djelovati kao pisac za djecu, no u strašno doba staljinskih represija niti ova pozicija nije bila bezopasno rješenje. U dnevničkoj bilježnici s nadnevkom 14. studenoga 1931. zapisao je samo ovo: „Umjetnost šutnje vrata su koja vode u raj.“ I doista, već u prosincu iste godine služba državne sigurnosti (OGPU) uhitila je Harmsa i još neke bivše *oberiute* pod optužbom da su se bavili kontrarevolucionarnom djelatnošću. Kao dokazni materijal poslužilo je nekoliko knjiga za djecu i fragmenti pjesama i dnevničkih zabilježki poznati pod imenom *Zbirka kontrarevolucionarnih djela*. (...) Harms je prognan u Kursk. Po povratku iz prognanstva, u jesen 1932. godine, potpuno se odrekao javnoga djelovanja.“ (Irena Lukšić)

socijalistički realizam

– tridesetih godina 20. stoljeća u tadašnjem Sovjetskom Savezu ističe se važnost stvaranja po diktatu: veličanje socijalizma i njegovih ideja, veličanje, podržavanje ideja i odgojnih nastojanja komunističke partije, pisanje o stvarnosti uljepšavanjem svega što je vezano uz službenu ideologiju i isticanjem negativnosti onoga što pripada prošlosti i drukčijim modelima mišljenja

DANIIL HARMS *Što me zanima*

MINIanketa PRIJE čitanja teksta

1. Zapiši nekoliko rečenica o tome što te zanima.
2. Preoblikuj zapisane misli u pjesnički zapis.

Pjesme. Sлагati misli u pjesme.
 Izvlačiti misli iz pjesama.
 Ponovno sлагati misli u pjesme.
 Proza.
 Prosvjetljenje, nadahnuće, ozarenost, nadspoznaja.
 Putovi uspjeha.
 Pronalaženje vlastitoga sustava kretanja.
 Poznavanje različitih nepoznatih znanosti.
 Opći zakoni različitih pojava.
 Nula i NULA.
 Brojevi.
 Znakovi.
 Slova.
 Pisma i rukopisi.
 Sve logički besmisleno i smiješno.
 Sve što potiče smijeh.
 Glupost.
 Humor.
 Prirodnjaci.
 Obilježja.
 Individualna praznovjerja.
 Čudesa.
 Majstorije ruku, ali ne i varke sa spravama.
 Uzajamni ljudski odnosi, privatni.
 Lijepo ponašanje.
 Ljudska lica.
 Ljepota žena.
 Spolna fiziologija žena.
 Mirisi.
 Likvidiranje gadljivosti. Umivanje, kupanje i kupka.
 Čistoća i prljavština.
 Hrana.

Pripremanje nekih jela.
 Serviranje jela.
 Pušenje lula i cigareta.
 Uređenje kuće, stana i sobe.
 Odjeća muška i ženska.
 Zanima me: što zanima druge ljude?
 Što rade ljudi sami sa sobom.
 San.
 Bilježnice.
 Pisanje po papiru tintom i olovkom.
 Papir, tinta, olovke.
 Dnevno bilježenje događaja.
 Mali psi glatke dlake.
 Žene, ali samo moj tip.
 Mravinjaci.
 Štapovi trstike.
 Voda.
 Kotač. Meteorologija.
 Zanimaju me dobre starice iz dobre kuće.
 Mjesečeve mijene.
 Bilježenje vremena.
 Bilježenje događaja.
 Kabala.
 Pitagora.
 (Prevela Irena Lukšić)

MINIanketa NAKON čitanja pjesme

1. Izdvoji iz Harmsove pjesme ono što i tebe zanima, odnosno ono što tebe uopće ne zanima.

POETIKA

- nizanje – poput dječje brojalice
- očudenje – rasipanje, izokretanje i negiranje logičke povezanosti i postupaka svojstvenih poeziji
- povezivanje sa svakodnevicom na razini motiva i na razini izraza
- priklanjanje groteski kao izrazu potpunoga distanciranja od idealizirane socijalističke stvarnosti

RAZUMIJEVANJE I INTERPRETACIJA TEKSTA

1. Koje elemente iz svakodnevice, odnosno iz svakodnevnoga govora prepoznaješ u pjesmi?
2. Objasni ulogu točke na kraju svakoga stiha.
3. Koji je odgovor na početnu naslovnu tvrdnju: što to pisca zanima?
4. Navedi eliptične rečenice i njihovu ulogu u cjelini pjesme.
5. U kojem smislu možemo povezati stihove: „Sve logički besmisleno i smiješno. / Sve što potiče smijeh. / Glupost. / Humor.“ s Harmsovom poetikom?

„Mene zanima samo besmislica; jedino to nema nikakvoga praktičnog značenja. Mene zanima život samo u svome smiješnom očitovanju. Herojstvo, patos, odvažnost, moral, higijeničnost, čudorednost, ganuće i zanos – mrske su mi riječi i osjećaji. No, ja u potpunosti razumijem i uvažavam: ushit i oduševljenje, nadahnuće i očaj, strast i suzdržanost, raspuštenost i nevinost, tugu i žalost, radost i smijeh.“
Daniil Harms (1937.)

DANIIL HARMS

Što se danas prodaje u dućanima

MINlanketa PRIJE čitanja teksta

1. Kako bi odgovorio/odgovorila na pitanje: „Što se danas prodaje u dućanima?“

Koratigin je išao k Tikakejevu i nije ga našao kod kuće.

A Tikakejev je za to vrijeme bio u dućanu i tamo kupovao šećer, meso i krastavce.

Koratigin se promuvao pred vratima Tikakejeva i već se spremio napisati ceduljicu, kad odjednom vidi Tikakejeva kako u rukama nosi košaricu.

Koratigin je spazio Tikakejeva i viče mu:

„A ja vas sat vremena čekam!“

„Nije istina“, veli Tikakejev, „iz kuće sam izišao prije dvadeset minuta.“

„E pa ja to ne znam“, rekao je Koratigin. „Ovdje sam tek sat vremena...“

„Nemojte lagati!“ rekao je Tikakejev. „Lagati je sramota.“

„Milostivi gospodaru!“ rekao je Koratigin. „Potrudite se birati izraze.“

„Držim“, počeo je Tikakejev, no Koratigin ga je prekinuo:

„Ako držite...“ rekao je. No, tada je Koratigina prekinuo Tikakejev i rekao:

„Baš si neki!“

Ove riječi toliko su razjarile Koratigina da je prstom stisnuo nosnicu, dok je iz druge nosnice izbacio balu prema Tikakejevu.

Tada je Tikakejev zgrabio iz košarice najveći krastavac i udario njime Koratigina po glavi.

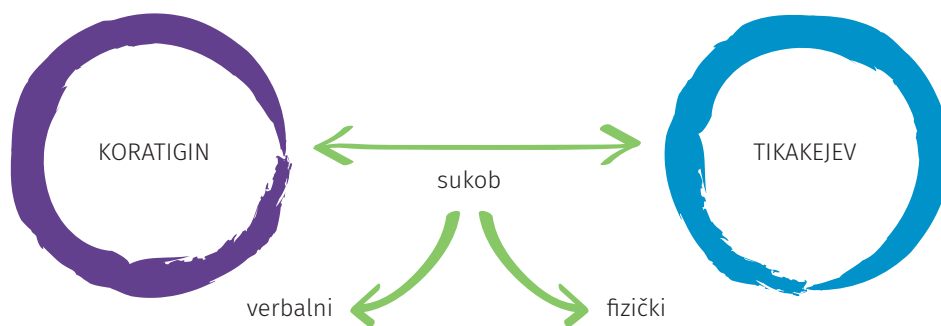
Koratigin se uhvatio rukama za glavu, srušio se i umro.

Eto, kako se veliki krastavci danas prodaju u dućanima! (Prevela Irena Lukšić)

MINlanketa NAKON čitanja teksta

1. Odgovara li naslov, prema tvome mišljenju, crtici na koju se odnosi?

RAZUMIJEVANJE I INTERPRETACIJA TEKSTA

1. Koji se likovi javljaju u crtici?
2. Zašto između njih dolazi do sukoba?
3. Kako završava sukob? Koju poruku pisac ističe na kraju?
4. Što je u crtici paradoksalno?

JEZIČNO RAZMIŠLJANJE

1. Objasni glasovne promjene u riječima: *nadspoznaja, besmislen, prirodnjaci, glatka*.
2. Jesu li riječi *razljutiti* i *razjariti* sinonimi? Objasni svoj odgovor.

ISTRAŽI

Istraži Harmsovo stvaralaštvo i napravi svoj pregled njegovih tekstova koje smatraš najzanimljivijim.

Istraži Harmsovu biografiju i predstavi je pomoću digitalnih alata (u obliku stripa, plakata, prezentacije...).

STVARAJ

1. Napiši svoje tekstove s naslovima: *Što me zanima* i *Što se danas prodaje u dućanima*. Možeš slijediti Harmsov stil pisanja.

TKO JE AUTOR?

Daniil Ivanovič Harms (1905. – 1942.), ruski pjesnik, prozaist i dramatičar. Rodio se u obitelji visokog ruskog državnoga činovnika, završio je gimnaziju i studirao elektrotehniku. Priključio se avangardnim ruskim pokretima zbog čega mu je i zabranjivan rad. Umro je u lenjingradskom zatvoru u veljači 1942.

DJELA

- *Poezija*, nastala 1926. – 1933.
- *Komedija grada Peterburga*, 1927.
- *Jelizaveta Bam*, dramska jednočinka, 1928.
- *Slučajevi*, prozni ciklus nastao 1933. – 1938.